

Kutatótanárok és kutatóintézetek együttműködési formái

Lévai Péter
MTA WIGNER Fizikai Kutatóközpont

2017 november 25.
CERN Tanár-továbbképzés, Budapest

Tartalomjegyzék:

1. Diagnózis és hétköznapi kihívások

2. Szokásos válaszok

3. Új együttműködési formák

4. Kísérleti programok

Diagnózis 1: A világ gyorsan változik, túl gyorsan (!?)

- A diákok, a szüleik, a környezet, a könyvek, az újságok próbálják fölvenni az ütemet
- A tanár ilyenkor az iránytű, értékmutató, értékosztó
- A tanárnak is rugalmasnak, alkalmazkodónak, megújulónak kell lennie

Q1: De miként tud folyamatosan megújulni egy tanár ?

Diagnózis 2: A világ egyre bonyolultabb, egyre több az információ

- **A diákok és a szüleik egyre több mindent látnak, sokféle jövőt elképzélhetnek, remélhetnek, álmodhatnak**
- **Eltörpülnek a közvetlen környezetben lévő lehetőségek**
- **Nem ismerik fel ezeket a lehetőségeket (amelyek gyorsan nyílnak és sokszor gyorsan zárulnak)**
- **A tanárnak látnia kellene ezeket a lehetőségeket, magas szintű tudással kellene rendelkeznie, felkészültnek kellene lennie**

Q2: De hogyan képezze magát egy tanár, amikor egyébként is annyi problémája van ?

Diagnózis 3: Folyamatosan körbevesznek hamis információk, alternatív valóságok, újraírt történelem

- Nagyon nehéz eligazodni a rengeteg információ között, különösen, ha célzott dezinformálás folyik**
- Ami ma „igaz”, az holnap „hamis” lehet, és fordítva, Érvényesek-e még ezek a kategóriák egyáltalán ?**
- Önmegvalósító jóslatok, párhuzamos valóságok, alternatív történelem és alternatív igazságok**
- Ezoteria, áltudományosság, ...**

Q3: De kitől tanuljon egy tanár, kinek higgyen?

Ki döntse el, hogy mi az igaz? Mi is a valóság ?

Lovász László MTA elnök, World Science Fórum, 2017 Nov.

Tartalomjegyzék:

1. Diagnózis és hétköznapi kihívások

2. Szokásos válaszok

3. Új együttműködési formák

4. Kísérleti programok

Szokásos megközelítés:

- **Tanártoábbképzés, rendezvények, ankétok (!)**
- **Ismeretterjesztés, Science Show-k, Csodák Palotája
(Szórakozva tanulunk)**
- **Egyre kiválóbb filmek és sorozatok, TV-csatornák
lásd pl. Attenborough-sorozatok
(Otthon, hétvégén is tanulunk)**

→ → → „Education Enterprise”

Tartalomjegyzék:

1. Diagnózis és hétköznapi kihívások

2. Szokásos válaszok

3. Új együttműködési formák

4. Kísérleti programok

Kutatóintézetek bekapcsolása:

- Nyílt napok, a tudomány művelői bemutatkoznak
    - Lányok Napja (Március)
    - CERN@WIGNER hétvége (Szeptember)
    - Kihelyezett „Kutatók éjszakája” program (Szept.)
    - Wigner Nyílt Nap diákcsoportoknak (November)
    - Nyitott rendezvények az MTA Székházban (folyamatos)

  - A tudomány művelői elmennek az iskolákba
    - Ismeretterjesztő előadások, minikurzusok
    - „Sokszínű Fizika Busz” látogatása (komplex program)
    - Öregdiák látogatások, személyes beszámolók
- → → Passzív befogadás**
Pályaválasztási tanácsadás
Lehet-e még aktívabban ? Szükséges-e ?

Tartalomjegyzék:

1. Diagnózis és hétköznapi kihívások

2. Szokásos válaszok

3. Új együttműködési formák

4. Kísérleti programok

Kísérleti programok a Wigner Fizikai Kutatóközpontban:

→ → Aktív részvétel, „bennfenktes aktivitás”, együvé tartozás,

-- Kis és közepes csoportos foglalkozás

Részecskefizikai Műhely (Március, 1 tanár + 2 diák)

Magyar fizikatanárok a CERN-ben (Augusztus, 12. év)

Tanárcsoport a CERN-ben (Nyár)

1 tanár 2 hétig, angol nyelven

Magyar diákcsoport a CERN-ben (Május, Pilot, 1. alk.)

2 hétig magyar+ angol

Diákcsoport a CERN-ben (Nyár)

2 diák 1 hétig, angol nyelven

Diák kísérlet végzése a CERN-ben, verseny (Október)

4 diák + 1 tanár (idén 2. alkalom)

Mit tehetünk mi itthon ? → → Helyi edzőterem !

Kísérleti programok a Wigner Fizikai Kutatóintézetben:

→ → Kutatótanárok fontos szerepe („hídemberek” !!)

-- Wigner Kutatótanári Laboratórium

Egy supervisor kutatótanár (állandó)

Több résztvevő tanár (évente rotál, projekt alapú)

Diákcsoportok a tanárral (projekt egy cél felé !)

--- ELTE PhD program a kutatótanároknak

Wigner FK témavezetőkkel (PhD témakiírások)

Részecskefizika

Lézerfizika

Úrfizika

A tanárok részesei lesznek a kutatási komplexumnak

→ → „Research Enterprise with Education Leg”

PhD témák a Wigner FK-ban (1):

Szeizmikus zajok szerepe a gravitációs hullámok érzékelésében (Vasúth M):

A gravitációs hullámok detektálásánál nagyon fontos az alacsony frekvenciás környezeti zajok pontos ismerete, a zajok forrásának és természetének megértése. Ebben a tartományban (1-100 Hz) nagyon sok asztrofizikai objektum, pl. neutroncsillagok összeolvadása történhet. A Földön megépített gravitációshullám-detektorok, pl. az olaszországi Pisa mellett található VIRGO detektor jeleinek megértéséhez felhasználjuk a Mátrában, Gyöngyösorszi mellett létrehozott MGGL Laboratórium eredményeit. A kutatási téma az itthon mért szeizmikus jelek elemzését jelenti, Fizikus szemmel, a gravitációs hullámok természetét figyelembe véve.

Az Eötvös-kísérlet megisméltése modern körülmények között (Ván Péter)

Az 1910-es években Eötvös Lóránd és munkatársai különböző anyagokkal végeztek el gravitációs gradiens kísérleteket a tökéletesített Eötvös-inga segítségével. A kapott eredmények az 1980-as években az érdeklődés homlokterébe kerültek, egyes fizikusok a természet ötödik erejét is felfedezni vélték az adatok újra analízise során. 2019-ben megemlékezünk Eötvös Lóránd halálának 100. évfordulójáról, az UNESCO 2019-et Eötvös-évként nyilvánította. Ezt az évfordulót úgy kívánjuk emlékezetesebbé tenni, hogy egy felújított Eötvös-ingával megisméltjük az eredeti kísérletet a BME-n tanító kollégákkal együtt. Jelenleg folyik a kísérlet előkészítése. Mind az előkészítésben, mind a mérés elvégzése során örömmel látnánk csatlakozó tanár kollégát.

PhD témák a Wigner FK-ban (2):

Kísérletek szemcsés anyagokkal (Börzsönyi Tamás):

A szemcsés anyagok érdekes fizikai tulajdonságai sokszor vezetnek meglepő jelenségekhez, amelyeket a mindennapokban is megtapasztalhatunk.

A rendszer összetettségét a részecskék közötti - klasszikus mechanikával leírható - nagy számú súrlódó kontaktus adja. A folyással, stabilitással, erőláncokkal és szegregációval kapcsolatos jelenségeket kis skálájú laboratóriumi kísérletek segítségével is feltérképezhetjük. Ilyen kísérletek összeállítására, kidolgozására van lehetőség a doktori munka keretében.

Femtosekundumos lézerek alkalmazásai és szerepük a középiskolai oktatásban (Dombi Péter)

Ultrarövid, femtosekundumos időtartamú fényimpulzusokat kibocsátó lézerek jelentős szerephez jutottak számos képalkotási, sebészeti, nanotechnológiai és információs technológiai alkalmazásban. A világ nagy lézerrendszereinek jó része (köztük a szegedi ELI is) ilyen rövid lézerimpulzusokat kibocsátó fényforrásként üzemel. A jelölt feladata a femtosekundumos lézerimpulzusok legalább 8-10 fontos alkalmazásának bemutatását kidolgozni a középiskolai módszerek és ismeretanyag felhasználásával. Az ilyen lézerimpulzusok előállításának, formálásának, terjedésének szintén számos olyan eleme van, amelyek középiskolai módszerekkel demonstrálhatók. A kutatási téma másik része ezeknek a részleteknek az azonosítása és a kapcsolódó módszertan megalkotása.

PhD témák a Wigner FK-ban (3)

Nanopórusos anyagok (Péter László)

A modern anyagkutatás egyik gyorsan fejlődő ága a nanopórusos anyagok és szerkezetek szintézise. Az ilyen struktúrák előállításának egyik, önmagában is változatos útja az elektrokémiai technikák segítségével megvalósított szintézis. Ezek között szerepelnek "lebontó" (top-down) jellegű módszerek - például anódos oxidáció-, de "felépítő" (bottom-up) jellegűek egyaránt - például elektrokémiai fémleválasztáson keresztül-, de vegyes módszerek is. A témában való elmélyülés lehetőséget biztosít az elektrokémiai kutatási módszerekben való elmélyülésre, ezen keresztül az elektrokémia középszintű tanítása didaktikai ellentmondásainak feltárására, de a modern anyagkutatás módszertanának megismerésére is egy adott módszer családon keresztül.

A kvantumfizika tanítása (Ádám Péter)

A fizika tanítás régi problémája, hogy hogyan lehet a kvantumfizikát a fenomenológikus leírást meghaladó módon tanítani a közoktatásban a korlátozott matematikai lehetőségek mellett. Az elmúlt évtizedekben elsősorban a kvantumoptika és a kvantuminformatika területén számos eredmény született, amelyekre alapozva lehetőség nyílik viszonylag egyszerű, kísérletileg is megvalósított rendszereken keresztül a kvantumelmélet elveinek, ismeretrendszerének bemutatása, tanítása. A doktori téma célja ilyen oktatási anyagok és az eredményes oktatáshoz szükséges szakmódszertan kidolgozása a közoktatás minden szintjére az alapképzéstől a tehetséggondozásig.

Tartalomjegyzék:

1. Diagnózis és hétköznapi kihívások

2. Szokásos válaszok

3. Új együttműködési formák

4. Kísérleti programok

5. Víziók és álmok

Álmok és víziók a Wigner Fizikai Kutatóközpontban:

→ → Kulcs-objektum: Látogatóközpont Csillebércen

-- Kis és közepes csoportos foglalkozás

Utánpótlásképzés

Nyári és Téli Iskolák középiskolásoknak

Tanár-továbbképzés

S'Cool Lab ala Csillebérc

--- Szervezett programok nagyobb csoportoknak

Konferenciák, szimpóziumok

Tanárankétkok

Szakmai célú találkozók

--- Lobby-csoport létrehozása, internetes támogatás

--- Szakmai szervezetek támogatása

→ → Az álmok nagy része egy idő után valóra válik !

Zárszó:

**A jelen és a jövő
nagy kihívásokat tartogat számunkra.**

**A megoldások megtalálásában
próbáljunk meg együtt dolgozni,
tanárok és kutatók.**

Sok sikert kívánok a tanárkollégáknak !